

Jaksamisen jäljillä

Hankkeen julkinen kuvaus

Esiselvityshankkeen tavoitteena on kartoittaa yhdistystoimijoiden jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä. Tavoitteena on tunnistaa sekä jaksamiseen heikentävästi vaikuttavia kipupisteitä että jaksamista tukevia positiivisia elementtejä. Tavoitteena on löytää toimintamalleja siihen, miten jaksamista tukevia asioita voitaisiin vahvistaa ja miten jaksamiseen liittyvät haasteet voitaisiin ratkaista tai lieventää. Hankkeessa etsitään yhteistyössä paikallisten kokemusasiantuntijoiden ja asiantuntijoiden kanssa erilaisia menetelmiä ja toimintamalleja Jaksamisen-työkalupakkiin, jota testataan ja kehitetään käytännössä jatkohankkeen aikana.

Hakija

Nouseva Rannikkoseutu ry (Norsu) on paikallinen kehittämissyhdystys, Leader-ryhmä, jonka tärkein tehtävä on ihmisten, yhteisöjen ja yritysten innostaminen oman toiminnan ja elinympäristön kehittämiseen. Nouseva Rannikkoseutu ry opastaa, tiedottaa, aktivoi ja auttaa paikallisia yhdistyksiä ja mikroyrityksiä hankkeiden suunnittelu-, toteutus- ja lopetusvaiheessa. Nouseva Rannikkoseutu ry on toiminut Leader-ryhmänä vuodesta 1996 alkaen.

Yhdistyksellä, sen hallituksella ja henkilöstöllä, on vahva kokemus hankkeiden rahoittamisesta sekä omien strategisten hankkeiden toteuttamisesta. Omia strategisia hankkeita on toteutettu kylien kehittämiseen, kansainvälistymiseen ja nuorten aktivointiin sekä lähiruokaan ja energiankäyttöön liittyen. Norsu on toteuttanut omia strategisia hankkeita, jos niiden merkitys on koettu tärkeäksi koko Norsun alueen toiminnan ja kehittymisen kannalta, eikä niiden toteuttamiseen ei ole ollut toista sopivaa tekijää. Omilla strategisilla hankkeilla edistetään paikallisen strategian tavoitteiden toteutumista.

Norsun toimialueeseen kuuluu seitsemän kuntaa, joiden alueella asuu noin 52 000 asukasta. Yhdistyksessä on lähes 300 henkilö- ja yhteisöjäsentä, 14-hengen kolmikantainen hallitus ja neljä vakituista työntekijää (toiminnanjohtaja, kyläkehittäjä, viestinnän kehittäjä ja kv-koordinaattori) sekä hankkeessa työskentelevä nuorisokoordinaattori. Yhdistyksen taloudellinen tilanne on hyvä. Taloushallinto on ulkoistettu ja sitä hoitaa Aallon Oulu Oy.

Hankkeen tausta ja tarve

Nouseva Rannikkoseutu ry:n strategian yhtenä pääteemana on hyvä elämä. Hyvä elämä rakentuu mm. aktiivisesta vapaa-ajasta ja toimivista lähipalveluista, mutta myös toimijoiden hyvinvoinnista. Norsun alueella toimivat yhdistykset tuottavat monia palveluita, kuten tapahtumia, kerhotoimintaa, kahvila- tai naapuriaputoimintaa sekä ylläpitävät monia kohtaamis- ja harrastuspaikkoja kylä- ja seurantaloista urheilukenttiin ja retkeilyreitistöihin. Yhdistyksillä on tärkeä rooli yhteisöllisyyden luomisessa ja ylläpitämisessä ja siten paikallisyhteisöjen hyvinvoinnin edistäjänä. Paikallisyhdistysten toiminta on suurelta osin vapaaehtoisuuteen ja talkootyöhön perustuvaa.

Kylät ja niissä toimivat yhdistykset ovat yksi alueemme keskeinen voimavara. Norsun alueella on noin 60 kylää ja niissä toimii yli 900 rekisteröitynyttä yhdistystä. Norsun toiminta on saavuttanut alueen yhdistykset hyvin, sillä Leader-tukien ja muun kehittämistoiminnan piirissä on yli 27 % kaikista rekisteröidyistä yhdistyksistä. Osuutta voidaan pitää hyvänä, koska osa yhdistyksistä ei ole aktiivisia ja 17 % on poliittisia ja ay-yhdistyksiä tms., jotka eivät kuulu Norsun toiminnan varsinaiseen kohderyhmään. Vaikka vapaaehtois- ja talkootyöllä on vahvat perinteet alueemme, on perinteinen kylä- ja yhdistystoiminta kuitenkin selvässä murroksessa. Maaseutumaisemmilla alueilla perinteinen kylätoiminta on yhä aktiivista. Kaupunkien lähellä yhteisöllinen toiminta keskittyy enemmän rajatun sektorin yhdistyksiin, kuten harrastus- ja kulttuuriyhdistyksiin. Pitkäaikainen sitoutuminen yhdistystoimintaan on harvinaistumassa yhdistyksen toiminnasta riippumatta ja tekeminen ja vastuunkantaminen kasautuu yhä harvempien harteille. Paikoin on nähtävissä merkkejä yhdistystoimijoiden uupumisesta ja toiminnan hiipumisesta. Samaan aikaan yhdistyksiin ulkoapäin tulevat paineet kasvavat, kun julkinen sektori on lisäämässä vastuuta yhdistyksille paikallisen toiminnan ja palveluiden tuottamisessa.

Oman lisähaasteen yhdistystoimintaan tuo myös alueemme väestön ikääntyminen. Pääosassa perinteisiä yhdistyksiä toimintaa pyörittävät eläkkeellä olevat asukkaat. Monet yhdistykset kipuilevat sen kanssa, että nuoria ja nuoria aikuisia on vaikea saada yhdistystoimintaan tai talkoisiin mukaan. Toki alueellamme on positiivisia poikkeuksia – kyliä, joissa nuoret aikuiset, jotka ovat usein muuttaneet kylään muualta, ovat hypänneet rohkeasti yhdistystoimintaan. Kuitenkin se on tosiasia, että Norsun alueen ikärakenne on Liminkaa, Lumijokea ja Tyrnävää lukuun ottamatta ikääntyvä ja asukasmäärä vähenevä, ja toimijoita yhdistyksiin ei riitä entiseen tapaan.

Tilanteessa, jossa väestö ikääntyy, nuoria on vaikeampi saada yhdistystoimintaan mukaan ja jossa toiminta on kasautumassa yhä harvempien harteille, on erityisen tärkeää pitää huolta paikallistoimijoiden jaksamisesta. Tärkeää on myös löytää uusia toimintamalleja yhdistysten arkeen, kuten esim. 4. sektorin mukaan ottaminen, jotta jaksaminen ja motivaatio yhdistystoimintaan säilyvät. Toimijoiden jaksamisella on suora vaikutus yhdistysten tuottamiin palveluihin ja siten maaseutualueiden vetovoimaan ja asukkaiden viihtyvyyteen. Yhdistystoimijoiden jaksamisella on merkitystä myös yhteisöllisyyden muotoutumiseen ja siihen, että yhdistystoiminta säilyttää uudistumiskykynsä muuttuvissa tilanteissa. Ilman hyvinvoivia yhdistystoimijoita on vaarana toiminnan hiipuminen ja palveluiden nopeampi etääntyminen kuntakeskuksiin.

Yhdistystoimijoiden jaksaminen on tullut esille Norsun omissa strategisissa kylähankkeissa, yhdistystoimijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa, hankekyselyiden tuloksissa ja siinä, että yleishyödyllisten Leader-hankkeiden talkoisiin osallistuu yhä pienempi aktiivien joukko. Esimerkiksi Palvelevat kylät -hankkeessa tuli vahvasti esille se, että mikäli paikallisyhteisöjen toivotaan tuottavan enemmän palveluita, on myös heidän resursseistaan huolehdittava. Pelkkä fyysinen kokoontumistila tai rahalliset avustukset eivät aina riitä, vaan vapaaehtoistyön tekeminen pitää kokea itselle merkitykselliseksi, yhteisölle hyödylliseksi ja julkisesti arvostetuksi. Parhaimmillaan vapaaehtoistyö on yksilöä ja yhteisöä voimaannuttavaa. Uuden ohjelmakauden valmisteluun liittyvissä työpajoissa yhdistystoimijoiden vähyys ja uupuminen sekä nuorten mukaan saamisen haaste tulivat esille jokaisessa alueemme kunnassa. Muutos on tapahtunut nopeasti, sillä kuluva ohjelmakautta valmistellessa jaksaminen ei vielä noussut esille.

Hankkeen tavoitteet

Esiselvityshankkeen tavoitteena on kerätä tietoa varsinaisen kehittämishankkeen toteuttamista varten. Pää tavoitteena on kartoittaa yhdistystoimijoiden jaksamiseen vaikuttavia tekijöitä. Jaksamisen dynamiikka on sidoksissa mm. siihen, miksi lähdetään mukaan ja mikä saa pysymään toiminnassa mukana. Tavoitteena on tunnistaa sekä niitä kipupisteitä, jotka vaikuttavat jaksamiseen heikentävästi, että jaksamista tukevia positiivisia elementtejä. Hankkeessa laaditaan toimenpide-ehdotuksia siihen, miten yhdistystoimijoiden jaksamiseen liittyvät haasteet ja ongelmat voitaisiin ratkaista tai niitä lieventää. Tavoitteena on myös löytää toimintamalleja siihen, miten jaksamista tukevia asioita voitaisiin vahvistaa ja saada jaettua toisiin yhdistyksiin.

Hankkeen tavoitteena on tukea Norsun alueen yhdistystoimijoita ja auttaa heitä löytämään työkaluja omaan toimintaan ja vapaaehtoistoiminnan jatkuvuuden turvaamiseen. Hankkeen aikana etsitään yhteistyössä asiantuntijoiden ja paikallistoimijoiden yhteistyöverkoston kanssa ”jaksamisen työkalupakkiin” erilaisia menetelmiä ja toimintamalleja, joita testataan ja kehitetään käytännössä jatkohankkeen aikana. Osa menetelmistä voidaan lähteä toteuttamaan jo esiselvitysvaiheessa yhdistysten omasta toimesta.

Koska alueemme yhdistykset ja niissä toimivat ihmiset ovat erilaisia, on työkalupakkiin valittavien menetelmien tultava ehdotuksina toimijoilta itseltään. Paikallistoimijat ovat parhaita kokemusasiantuntijoita siihen, mistä asioista jaksaminen koostuu ja mikä jaksamisen taso on. Jaksaminen on sekä yhteisöllinen ja yksilöllinen kokemus, ja jaksamiseen on siksi pureuduttava erilaisiin tilanteisiin sopivin menetelmin ja toimintamallein. Työkalupakkiin voisivat soveltua esimerkiksi työhohjaukseen, motivaation kohottamiseen, ryhmätoimintaan tai vastuunjakoon liittyvät toimintatavat.

Esiselvityshankkeen toteuttaminen on tärkeää, jotta varsinaisen hankkeen toimenpiteet voidaan kohdentaa oikein ja kohderyhmää parhaiten hyödyttävällä tavalla. Tavoitteena on esiselvityshankkeen jälkeen käynnistää kehittämishanke, jossa jaksamisen työkalupakki ja toimenpide-ehdotukset testataan käytännössä oikeassa kylä- ja yhdistysympäristössä. Tavoitteena olisi saada esiselvitykseen mukaan yhdistystoimijoita, jotka sitoutuvat mukaan koko prosessiin ja kaikkiin sen vaiheisiin. Heidän yhdistyksensä voisi sitten olla mukana jatkohankkeessa yhtenä pilottikohteena.

Hankkeen laadulliset tavoitteet:

- Löydetään yhteinen tahtotila yhdistystoimijoiden jaksamisen tukemiseen
- Lisätään tietoa jaksamisen dynamiikasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä ja syistä
- Vahvistetaan toimijoiden kiinnostusta oman jaksamisen vahvistamiseen

Hankkeen määrälliset tavoitteet:

- 5 kpl etätyöpajoja
- 5 kpl fokusryhmähaastatteluita
- 1 iso kokoava työpaja
- työkalupakki eri menetelmistä jaksamisen tukemiseen
- toimenpide-ehdotukset jatkotoiminta varten
- jatkohankkeen suunnitelma
- 5 kpl toimintaan ja jatkokehittämiseen sitoutunutta yhdistystä

Hankkeen toimenpiteet ja toteutustapa sekä riskit toteutuksessa

Hankkeen konkreettiset toimenpiteet

1) Järjestetään 5 kpl etätyöpajoja

- Kesto tunti/paja ja pajojen toteutus eri ajankohtina, jotta osallistuminen on mahdollista laajalle osallistujajoukolle. Osallistujia per paja 4–8. Ennakkoilmoittautuminen.
- Pajat ovat avoimia kaikille alueen kylä- ja yhdistystoimijoille.
- Lisäksi pajoihin kutsutaan kylä- ja yhdistystoimijoita eri puolilta Norsun aluetta, joilla on erilaiset lähtökohdat (esim. aktiivinen yhdistys, hiipuvan toiminnan yhdistys, toimija, joka mukana monessa yhdistyksessä, yhdistyksestä eronnut).
- Työpajoissa kylien/yhdistysten kokemusasiantuntijat tuodaan yhteen. Ohjatussa keskustelussa nostetaan esille kipupisteitä ja jaksamiseen myönteisesti vaikuttavia asioita. Asioihin pyritään positiivisen ongelmaratkaisun kautta löytämään ratkaisumalleja.
- Pajojen tulokset dokumentoidaan ja niitä hyödynnetään haastatteluvaiheessa.
- Pajat fasilitoi ostopalveluna valittava toimija. Pajoissa on mukana Norsun edustaja (mm. dokumentointi).

2) Järjestetään 5 kpl fokusryhmähaastatteluita etänä

- Yhteen haastatteluun osallistuu max 4 henkilöä ja haastattelun kesto on noin tunnin. Ennakkoilmoittautuminen.
- Tavoitteena, että mahdollisimman moni haastateltava on osallistunut ensimmäisen vaiheen etäpajaan, jotta haastatteluissa päästään pohdinnoissa syvemmälle.
- Haastattelut dokumentoidaan ja niitä hyödynnetään seuraavassa vaiheessa.
- Haastattelut fasilitoi ostopalveluna valittava toimija. Norsun edustaja on mukana dokumentoimassa.

3) 1 iso, teeman kokoava työpaja

- Kesto 4-5 tuntia. Työpaja toteutetaan hybridinä. Kokemusasiantuntijat kylistä ja yhdistyksistä ovat paikan päällä ja asiantuntijat voivat osallistua myös etänä. Ennakkoilmoittautuminen.
- Työpajaan osallistuu aikaisempiin vaiheisiin osallistuneita, mutta tilaisuus on avoin uusillekin toimijoille.
- Yhteiskeskustelua ja pienryhmätyöskentelyä pohjustetaan 2-3 asiantuntijan vinkeillä, esiin nostoilla ja tutkimustuloksilla.
- Tapaamisen tuloksena syntyy ehdotus jaksamisen työkalupakkiin valittavista menetelmistä ja toimintamalleista sekä ehdotus jatkohankkeen pääteemoista ja toimenpiteistä.

4) Hankkeelle nimetään seurantaryhmä

- Tehtävänä hankkeen tavoitteiden toteutumisen seuranta. Seurantaryhmä ohjeistaa myös työpajojen ja haastatteluiden fasilitoijaa niiden suunnittelussa ja toteutuksessa.
- Seurantaryhmä kokoaa jatkohankkeen suunnitelman pajojen ja haastatteluiden tulosten sekä fasilitoijan toimittaman loppuraportin/prosessin arvioinnin pohjalta.

- 5) Tarpeen mukaan voidaan toteuttaa esim. kysely yhdistystoimijoille jaksamis-teemasta, jos se nousee esille prosessin aikana.

Hankkeen riskinä on se, ettei sitoutuneita yhdistystoimijoita saada riittävästi mukaan hankkeen toimintaan. Riskinä on myös toimijoiden jääminen pois kesken hankkeen tai ettei kaikille avoimiin (etä)tapaamisiin tai haastatteluihin osallistuta. Hankkeeseen pyritään löytämään kokemusasiantuntijoiksi teemasta kiinnostuneita ja motivoituneita henkilöitä henkilökohtaisin kutsuin. Hankkeen tiedottaminen pidetään mahdollisimman laajana ja hankkeeseen osallistuminen on kaikille avointa. Työpajoihin ja haastatteluihin valittavat henkilöt päättää Norsun henkilöstö. Toimijoita voidaan tarvittaessa pyytää toimittamaan lyhyt perustelu siitä, miksi he haluavat olla mukana prosessissa ja mikä voisi olla heidän antinsa prosessiin.

Toiminta-alue, kohderyhmä ja hyödynsaajat sekä aikataulu

Hanketta toteutetaan Nousevan Rannikkoseudun seitsemässä kunnassa, joita ovat Hailuoto, Liminka, Lumijoki, Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki ja Tyrnävä. Hankkeen kohderyhmänä ja hyödynsaajana ovat alueella toimivat yhdistykset ja niiden jäsenet. Esiselvityshanke toteutetaan yhteistyössä alueen yhdistystoimijoiden kanssa.

Hanke toteutetaan ajalla 10.11.2022-31.12.2023.

Aikataulusuunnitelma:

marras-joulukuu 2022

- Työpajojen ja haastatteluiden fasilitoijan kilpailutus ja valinta
- Seurantaryhmän kokoaminen
- Hankkeen toteutusaikataulusta (pvm:t) sopiminen
- Tiedottaminen ja kokemusasiantuntijoiden etsintä käynnistyy

tammi-kesäkuu 2023

- Asiantuntijoiden kartoittaminen lähitapaamiseen
- Helmi-maaliskuussa ohjatut keskustelut pienryhmille
- Huhtikuussa fokusryhmähaastattelut
- Toukokuussa lähitapaaminen (kokemusasiantuntijat ja asiantuntijat)
- Tarvittaessa kyselyn teko, seurantaryhmän tapaamiset
- Hankeraportointi ja esitys jatkotoimista

Hankkeen aikataulu tarkentuu hankkeen käynnistyessä ja työpajojen fasilitoijan kanssa käytyjen keskustelujen kautta.

Yhteys Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaan sekä alueelliseen ohjelmaan tai paikalliseen strategiaan. Miten aiemmat hankkeet on huomioitu?

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteena on mm. lisätä maaseudun elinvoimaa ja elämänlaatua. Maaseudun paikallisyhteisöt ovat yksi keskeinen toimija, jotka tuottavat elinvoimaa ja

elämänlaatua vahvistavia tapahtumia, harrastuspaikkoja ja lähipalveluita. Paikallisyhteisöjen toiminta perustuu suurelta osin vapaaehtoisuuteen ja talkoovoimaan. Paikallistoimijoiden toimintakyvyn ja jaksamisen tukeminen liittyy oleellisesti palvelutoiminnan jatkuvuuden ja kehittymisen turvaamiseen.

Hanke tukee myös Nouseva Rannikkoseutu ry:n strategian Hyvä elämä -teeman kaikkia alatavoitteita. Kylät ja niiden toimijat ovat koko alueen voimavara. Toimijoiden hyvinvointi on tärkeää, jotta vapaa-ajan toiminta pysyy aktiivisena ja lähipalvelut säilyvät. Ilman hyvinvoivia yhdistystoimijoita on vaarana toiminnan hiipuminen ja palveluiden etääntyminen kuntakeskuksiin.

Hankkeen suunnittelussa on käytetty hyödyksi Nouseva Rannikkoseutu ry:n aikaisemmissa kylien kehittämishankkeissa, teemahankkeissa ja asiakaskyselyissä sekä strategian 2023-2027 työpajoissa esiin tulleita tarpeita.

Miten hankkeen toteutumista arvioidaan? Miten hankkeessa syntyvää toimintaa jatketaan hankkeen päättymisen jälkeen?

Hankkeen toteutumista arvioidaan seurantaryhmässä. Esiselvityshankkeen päättymisen jälkeen suunnitelma jatkotoimista on valmiina. Suunnitelmien toteuttamiseksi on tarkoitus käynnistää kehittämishanke vuoden 2024 kuluessa.

Tiedottaminen

Hankkeesta tiedotetaan Nouseva Rannikkoseutu ry:n netti-, facebook- ja instagram sivuilla, kuntien järjestöyhdyshenkilöiden kautta sekä suoralla sähköpostitiedotuksella. Hankkeesta tarjotaan juttuaihe alueen paikallislehtiin (Pyhäjokiseutu, Raahelainen, Rantalakeus ja Siikajokilaakso). Lisäksi hankkeen kuulumisista tiedotetaan eri tapahtumissa, Norsun jäsentiedotteessa ja (maksuttomissa) kuntatiedotteissa. Hankkeen loppuraportti toimitetaan tiedoksi mm. alueen kunnille ja järjestöyhdyshenkilöille sekä esiselvitysprosessiin osallistuneille yhdistyksille.

Hankkeeseen haettavien kokemusasiantuntijoiden haku laitetaan avoimeen hakuun loppuvuodesta 2022. Hakuilmoitus julkaistaan Norsun netti- ja facebook-sivuilla.